

Przystanek historia

<https://przystanekhistoria.pl/pa2/tematy/polskie-wojsko/106443,Gen-Mieczyslaw-Rys-Trojanowski-18811945-Ofiara-KL-Mauthausen.html>

Miejsce Pamięci Mauthausen. Fot. Tomasz Cieślak (IPN)

BIOGRAM / BIOGRAFIA

Gen. Mieczysław Ryś-Trojanowski (1881-1945). Ofiara KL Mauthausen

OKRES HISTORYCZNY

(1939-1945) II wojna światowa

Autor: ROBERT JANKOWSKI 04.04.2024

4 kwietnia 1945 r. w niemieckim nazistowskim obozie koncentracyjnym Mauthausen zmarł gen. Mieczysław Ryś-Trojanowski, aktywny uczestnik

konspiracji i walk o niepodległą Polskę.

Mieczysław Trojanowski urodził się 21 października 1881 r. w Krośniewicach (pow. kutnowski) w rodzinie Szymona, powstańca styczniowego. W okresie lat szkolnych i studenckich związał się z ruchem socjalistycznym i nurtem niepodległościowym.

Działalność legionowa i służba w wojsku

W 1904 r. został członkiem Polskiej Partii Socjalistycznej, zaangażowanym w działalność konspiracyjną. Od 1908 r. Trojanowski – używający pseudonimów „Ryszard” i „Ryś” – działał w Galicji. Znalazł się w kierownictwie powołanej w tym roku przez Kazimierza Sosnkowskiego z inicjatywy Józefa Piłsudskiego tajnej organizacji wojskowej – Związku Walki Czynnej, który miał przygotować przyszłe powstanie w zaborze rosyjskim. Był w elitarnej grupie 66 strzelców (obok m.in. Edwarda Rydza-Śmigłego, Kazimierza Sosnkowskiego, Tadeusza Kasprzyckiego, Władysława Beliny-Prażmowskiego), którzy jako pierwsi otrzymali z rąk Piłsudskiego znak oficerski – tzw. parasol.

Kompania Związku Strzeleckiego w czasie ćwiczeń wkracza do Zakopanego, 19 sierpnia 1913 r. W pierwszej dwójce idzie komendant Józef Piłsudski (po lewej) oraz jego zastępca Kazimierz Sosnkowski (po prawej). Za nimi dowódca kompanii Mieczysław Trojanowski (fot. z zasobu AIPN)

W czasie I wojny światowej walczył w Legionach Polskich, często podejmując działania organizacyjne zlecane mu przez Piłsudskiego. W 1915 r. awansował na stopień majora. Po kryzysie przysięgowym w lipcu 1917 r., podobnie jak większość oficerów legionowych, znalazł się w obozie w Beniaminowie, a później w obozach na terenie Niemiec. W listopadzie 1918 r. wrócił do kraju i wstąpił do odrodzonego Wojska Polskiego, w którym otrzymał stopień podpułkownika. Brał udział w walkach o niepodległość i granice w latach 1918–1920.

W czerwcu 1919 r. awansował na pułkownika, w sierpniu 1924 r. na generała brygady. W 1926 r. został dowódcą Okręgu Korpusu IX w Brześciu nad Bugiem, a od 1935 r. dowodził Okręgiem Korpusu I w Warszawie.

Mieczysław Ryś-Trojanowski, gen. brygady, dowódca OK IX Brześć nad Bugiem, fot. między 1926 a 1935 r. (fot. Narodowe Archiwum Cyfrowe)

Spotkanie generalicji z okazji imienin Generalnego Inspektora

Sił Zbrojnych gen. Edwarda Rydza-Śmigłego, 18 marca 1936 r. W środku: bp połowy Józef Gawlina i gen. dyw. Edward Rydz-Śmigły. Pierwszy z prawej gen. bryg. Mieczysław Ryś-Trojanowski (fot. z zasobu AIPN)

Podczas II wojny światowej

We wrześniu 1939 r. nie wyróżnił się, pozostając oficerem administracyjnym, bez faktycznego wpływu na przebieg działań. Po wyznaczeniu 3 września gen. Waleriana Czumy na dowódcę obrony Warszawy opuścił stolicę, zajmując się działaniami organizacyjnymi i ewakuacją.

Po wkroczeniu 17 września wojsk sowieckich na terytorium Polski przedostał się z Wołynia na Węgry, gdzie został internowany. Na Węgrzech uczestniczył w działaniach konspiracyjnych skierowanych przeciw Niemcom, kontaktując się m.in. z Armią Krajową i oficerami armii węgierskiej. Po zajęciu Węgier przez wojska III Rzeszy w marcu 1944 r. Ryś-Trojanowski został aresztowany i osadzony w obozie koncentracyjnym Mauthausen.

KL Mauthausen po wyzwoleniu - widok ogólny obozu i drogi dojazdowej (fot. z zasobu AIPN)

Założony nad Dunajem w Górnej Austrii obóz w Mauthausen należał do najcięższej kategorii obozów niemieckich i stanowił obóz macierzysty dla kilkudziesięciu podobozów, które powstały w trakcie II wojny światowej na terenie Austrii. Zbudowano go w pobliżu kamieniołomów, w których wydobywano granit. Wkrótce w okolicach położonej nieopodal wioski Gusen zaczęto zakładać kolejne obozy - Gusen I, II i III.

W systemie obozów Mauthausen-Gusen wykańczano więźniów poprzez ciężką pracę fizyczną, głód i

okrucieństwo załogi. Największą ilościowo grupę więźniów, a także ofiar tych obozów stanowili Polacy – szczególnie przedstawiciele elit i polskiego duchowieństwa. Gen. Mieczysław Ryś-Trojanowski został zamordowany w Mauthausen 4 kwietnia 1945 r. – na miesiąc przed wyzwoleniem obozu przez wojska amerykańskie.

**KL Mauthausen po wyzwoleniu -
fragment 186 „schodów śmierci”
prowadzących do kamieniołomów
(fot. z zasobu AIPN)**

* * *

Jedyna córka generała – Janina Trojanowska-Zborowska „Nina” (ur. 1923 r.), żołnierz AK i łączniczka w dowództwie batalionu „Parasol”, zginęła wraz z mężem w powstaniu warszawskim we wrześniu 1944 r. Miesiąc wcześniej, 17 sierpnia, na Starówce poślubiła harcmistrza por. Jerzego Zborowskiego „Jeremiego”, zastępcę dowódcy batalionu „Parasol” kpt. Adama Borysa „Pługa”.

Więcej interesujących materiałów na profilu **Archiwum IPN**

COFNIJ SIĘ